

Adam L. Szafrński

Uchwały I Synodu Katowickiego w świetle teologii pastoralnej

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 14, 13-26

1981

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ADAM LUDWIK SZAFRAŃSKI

UCHWAŁY I SYNODU DIECEZJI KATOWICKIEJ
W ŚWIETLE TEOLOGII PASTORALNEJ

Dawne tradycje duszpasterskie diecezji wrocławskiej, doświadczenie zdobyte w ciągu pięćdziesięciu lat istnienia **diecezji katowickiej**, wkład w życie diecezji teologów wykształconych na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, intensywna i wszechstronna praca duchowieństwa Górnego Śląska — **towszystko**, przy pomocy **Bożej**, zdecydowało o powstaniu najbardziej przemyślanego i przepracowanego Synodu Diecezji Katowickiej, zatwierdzonego przez **dra Herberta Bednorza**, Biskupa Katowickiego dnia 23 listopada 1975 a obowiązującego od 25 czerwca 1976 roku¹.

Synod jest ożywiony „chrześcijańską odwagą odrzucenia wszystkiego, co przebrzmiało i przedawnione w życiu parafii i diecezji, ale równocześnie, w nawiązaniu do wspaniałej tradycji katolickiej Śląska, pała gorącym pragnieniem intensywnego tworzenia nowych form apostołskiego działania duszpasterskiego, katechetycznego, charytatywnego i innego, które by ułatwiły wiernym dotarcie do oziębłych i oddalonych braci, a nawet do tych, którzy zwalczają Kościół”². Uchwały Synodu mogą być przedmiotem szlachetnej **dumy** duchowieństwa górnośląskiego i bogatym źródłem autentycznej inspiracji w dalszych przemyśleniach i **inicjatywach** oraz walną pomocą w trudnej pracy duszpasterskiej do końca bieżącego wieku w całym kraju.

Dokumenty Synodu, wydane w pięknej szacie graficznej, stanowią niezwyklej wagi podręcznik teologii pastoralnej, historii diecezji i jej duszpasterstwa. Materiały synodalne, określające miejsce i rolę kapłana w Kościele Katowickim, mogą zarazem być źródłem refleksji dla każdego księdza. Zaś alumnom Seminarium Katowickiego mogą pomóc w „uczeniu się” diecezji, a także w pracy naukowej i **formacyjnej**, a w przyszłości — również **duszpasterskiej**.

Niezwykłym „wydarzeniem” w dziedzinie prawa synodalnego zaprezentowanym podczas Synodu jest niewielka ilość zarządzeń, tych **najważniejszych** i koniecznych: natomiast **przeważają** apele i postulaty kierowane do Kurii Diecezjalnej, Seminarium a przede wszystkim i doświadczonych księży, do młodych, poszukujących własnej drogi oraz wzorów życia kapłańskiego, do kleru, któremu można zaufać, **ukazując** zagadnienia i zasady, zachęcać do znalezienia konkretnych rozwiązań dostosowanych do konkretnych sytuacji, warunków i możliwości wiernych. Tradycje śląskie, **charakteryzujące** się współpracą księży i wiernych, są potwierdzeniem wyników badań **polskich** socjologów religii, którzy udowodnili między innymi na przykładzie Śląska, że uprzemysłowieniu i urbanizacji nie zawsze towarzyszy obojętność religijna i ateizacja społeczeństwa.

¹ *Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim, Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej*, Katowice—Rzym 1976, 301 str., 10 ilustracji, 22 rozdziały, indeks rzeczowy: s. 281—291.

² *Wstęp*, s. VIII.

Całość dokumentów Synodu składa się z trzech części. Pierwsza jest poświęcona wierze i jej przekazowi, druga kultowi i modlitwie, trzecia, najbogatsza w treść przedstawia życie i działalność duszpasterską w Kościele Katowickim. Spróbujemy dokończyć refleksji teologicznej nad każdą z wymienionych części, wykorzystując współczesne osiągnięcia teologii pastoralnej.

I. WIARA I JEJ PRZEKAZ W KOŚCIELE KATOWICKIM

Zgodnie z definicją Soboru Watykańskiego I wiara jest darem Bożym (nie mówi się o tym, że jest cnotą, sprawnością), ale tę definicję dopełnia się współczesnymi treściami. Wiara jest przyjęciem nauki objawionej, spotkaniem i przyjęciem samego Chrystusa, posłuszeństwem, przyjaźnią z Bogiem, zawierzeniem Bogu, oddaniem się na służbę Bogu (s. 1). Omawiając wiarę zwraca się uwagę na jej zagrożenie i niebezpieczeństwa, ale zarazem na znaki nadziei, kierunki rozwoju wiary i potrzebę zachowania i kontynuowania tradycji odziedziczonej z przeszłości ojców. W zaleceniach i apelach zwraca się uwagę na konieczność czujności, pomocy w rozwiązywaniu trudności, jakie powstają na skutek propagandy ateizmu, nieufności do Kościoła i duchowieństwa: proponuje się i zachęca świeckich do studiów teologicznych; broni się prawa do wolności religijnej³.

W duchu współczesnej teologii ukazane jest posłannictwo przepowiadania słowa Bożego, które uobecnia Chrystusa i Jego zbawcze dzieło (1.2., s. 17). W zaleceniach proponuje się uwzględnianie potrzeb wiernych, głoszenie kazań katechizmowych poza liturgią (5-letni program kazań katechizmowych). Zaleca się stosowanie środków audio-wizualnych, studia homiletyczne, tworzenie dekanalnych grup kaznodziejów. Zarządza się głoszenie homilii w dni powszednie, o ile we mszy św. uczestniczy większa „ilość wiernych”. Przewiduje się udział diakonów i alumnów w głoszeniu słowa Bożego. Zadaniem Komisji dla Spraw Głoszenia Słowa Bożego jest dokształcanie kleru, przygotowanie wizytacji, uczestnictwo w egzaminach proboszczowskich, wprowadzenie uchwał synodalnych w życie diecezji (1.1. — 4.15 — 5.1. — 5.10. s. 25 — 27). Nie wiadomo, czy reaktywowane zostało Koło Homiletyczne, i czy działa wspomniana komisja, która miałaby duże znaczenie dla formacji homiletycznej duchowieństwa diecezjalnego. Szkoda, że nie zachęca się księży do pisania kazań — sam temat nic nie mówi o treści homilii czy kazania. Synod przewiduje udział świeckich w przepowiadaniu słowa Bożego, przynajmniej w konferencjach stanowych⁴.

Doświadczenia i osiągnięcia w dziedzinie katechezy mają w diecezji katowickiej charakter pionierski. Zwraca uwagę dział poświęcony założeniom teologicznym, historii katechezy w diecezji, (w r. 1970 wprowadzono katechezę dorosłych, od 1939 jest praktykowana wczesna komunія święta dzieci). Doskonała jest synteza pastoralna (s. 31 — 36), akcentująca powiązanie katechezy z katechumenatem, z codziennym życiem i praktykami religijnymi. Katechezę wiąże się ze wszystkimi zagadnieniami współczesnymi dotyczącymi uprzemysłowienia, szybkiej urbanizacji regionu, technizacji życia, wolnego czasu. Uwagi

³Por. R. Łukaszyk, *Osobowy charakter wiary religijnej*, w: *W kierunku człowieka*, Warszawa 1971, 187—202.

⁴Por. K. Rahner, *Die Grundfunktionen der Kirche, Die Verkündigung des Wortes*, w: *Handbuch der Pastoraltheologie*, Bd I, Freiburg i. B. 1970, 237—293.

pastoralne o katechezie dorosłych stanowią najlepszą w naszym kraju syntezę teoretyczno-praktyczną tej obecnie najważniejszej dziedziny pracy duszpasterskiej. Punkty 3.6.1 traktujące o katechezie jako uczestnictwie w proroczej misji Chrystusa, o służebnym charakterze osoby katechety, znajdują pełne potwierdzenie w adhortacji Jana Pawła II *Catechesi tradendae* z 16.X.1979 (por. 5-9; 35-45). Na szczególne podkreślenie zasługuje akapit adhortacji o katechezie i kulturze oraz o włączeniu w katechezę ludowych form pobożności (53-54).

Szeroki zakres mają w dokumentach Synodu zarządzenia dotyczące katechezy dorosłych, dzieci pierwszokomunijnych, ich rodziców, grup wiernych o specjalnych zainteresowaniach. Wydział Nauki Chrześcijańskiej obejmuje wszystkie placówki nauczania w diecezji; Diecezjalna Rada Katechetyczna, mająca funkcje pomocnicze, składa się z katechetów i katechetek, posiadających misję kanoniczną (warunki podane na s. 39). Synod kieruje apele do rodziców, nauczycieli, do władz o respektowanie prawa do wolności religijnej, prawa rodziców do religijnego wychowania dzieci. Podmiotem katechezy jest cały Kościół, przedmiotem orędzie Ewangelii, katecheza jest „etapem ewangelizacji” (adhortacja CTr 18; por. 62-71). Katecheza dla młodzieży powinna służyć rozwiązywaniu problemów, które nie są stawiane przez szkołę, lub nie wystarczająco rozwiązywane. Słusznie się podkreśla, że problem przyjaźni, zawsze aktualny w życiu młodzieży, wykorzystywany w katechezie, prowadzi do kształtowania postaw religijno-moralnych młodego pokolenia i przygotowania go do czekających zadań apostołskich we współczesnym świecie.

Rozdział Synodu o katechezie, dowartościowujący katechezę dorosłych, akcentujący konieczność permanentnego przygotowania księży i świeckich i stałego pogłębiania ich formacji, posiada kluczowe znaczenie dla życia diecezji.

Podczas gdy Synod archidiecezji krakowskiej redukuje udział świeckich w głoszeniu Słowa Bożego do rodziny, do możliwości stawiania pytań (skrzynka pytań), do dokształcania się przez czytelnictwo (czytelnie i biblioteki)⁵, Synod Katowicki ma tę dziedzinę rzeczowo i nowocześnie rozpracowaną. Świeccy, uczestnicząc w prorockim posłannictwie Chrystusa, mają obowiązek głosić Słowo Boże w swych rodzinach, podczas spotkań sąsiedzkich i towarzyskich, przez sztukę i literaturę. Mogą głosić Ewangelię podczas rekolekcji, na spotkaniach stanowych; mogą opracowywać i czytać komentarze podczas mszy św. i w czasie udzielania sakramentów. Pozwolenie na czytanie Słowa Bożego przez świeckich jest uwarunkowane przez fakt istnienia słusznej przyczyny, przygotowanie teologiczne, wzorowe życie moralne, zdolność właściwego przekazywania treści przemówień, każdorazowo zatwierdzonych przez Biskupa. Świeccy są więc pomocnikami duchownych, a duchowni — powinni zasięgać rady u świeckich w sprawach, w których sami nie są kompetentni (takimi są sprawy pracy, rodziny i techniki). Kaznodziejstwo oparte o doświadczenie ludzi świeckich zyska na komunikatywności i skuteczności (por. 3.6. — 3.6.5. s. 24—25).

II. KULT I MODLITWA W KOŚCIELE KATOWICKIM

Druga część ustaw synodalnych jest poświęcona liturgii i modlitwie (s. 51-96). Omawia się Mszę św., sakramenty inicjacji, pokuty, małżeństwa, kapłaństwa, rok liturgiczny, muzykę i śpiew kościelny, budownictwo, ar-

⁵ Por. *Synod Krakowski*, Kraków 1979, część I, 7—23.

chitekturę i sztukę sakralną. Ostatnim rozdziałem tej części są załączniki, dotyczące uczestnictwa we mszy św. — w tym mszy dzieci — formularz do chrztu dziecka, rezerwacje obowiązujące w diecezji oraz sugestie dla Komisji Budownictwa Sakralnego. W tej części są wymienione osoby (dwaj księża, brat zakonny, siostra zakonna i człowiek świecki), zmarli w opinii świętości (s. 91). Wydaje się, że ta cenna informacja, rozbudowana przez informacje o świętych i błogosławionych czczonych w diecezji, powinna się znaleźć w części ostatniej Synodu, stanowiąc **jakby** zwieńczenie duszpasterstwa i ukazania jego skuteczności u wiernych.

Po przedstawieniu zarysu teologii mszy św. Synod **formuje** zalecenia i zarządzenia. Podkreśla się charakter wspólnotowy Eucharystii, jej wymiar diecezjalny i parafialny. Dostrzega się miejsce i znaczenie mszy w małych grupach; wskazuje się na konieczność odpowiedniego przygotowania uczestników do mszy w dniu świętym, lub w ciągu tygodnia, o ile wierni nie mieli możliwości uczestniczyć we mszy **niedzielnej**. Zaleca się dążyć do upowszechnienia Komunii św. w niedziele i święta; w związku z tym istnieje potrzeba przypominania warunków owocnej komunii i zdolności rozróżnienia grzechów ciężkich i grzechów powszednich. Synod zachęca księży, aby korzystali z pozwolenia na odprawianie mszy w domu chorych. Szczegółowe zarządzenia regulują odprawianie mszy w różnych okolicznościach; na uwagę zasługuje zarządzenie odprawiania mszy dla dzieci i dla grup **katechizowanych**, co przyczynia się do ich integracji i przekształcenia w grupę nieformalną, zdolną do apostołstwa we własnym środowisku. Zarządza się odwiedzanie chorych co miesiąc; pragnącym komunikować codziennie mogą zanosić Ciało Pańskie diakoni, siostry zakonne a nawet osoby świeckie, co byłoby innowacją jedyną w naszym kraju, niezwykle ważną — o ile **jest** już praktykowana w diecezji.

Synod zwraca się z apelem do **diecezjan**, aby zachowali sakralny charakter niedziel i dorocznych dni świątecznych, aby nie wprowadzano praktyki lub przymusu pracy w niedziele i święta i nie naruszano w ten sposób odwiecznej i cennej tradycji **chrześcijańskiej** naszego ludu. „Pracę uważamy za szlachetne zadanie zlecone przez Boga, nie może ona **jednak** naruszać naszego równie ważnego **prawa** do odpoczynku i poświęcenia czasu na liturgiczną służbę Bożą i rozważanie tajemnic zbawienia" (1.4. s. 60—61)⁶.

Syntetycznie a jednocześnie rzeczowo opracowano zagadnienie środków społecznego przekazu, ukazując ich aspekt teologiczny, historyczny i socjologiczny. Problematykę audiowizualną należy uwzględniać we wszystkich dziedzinach duszpasterstwa. Parafie powinny być zaopatrzone w odpowiedni sprzęt służący w duszpasterstwie i katechezie; należy stworzyć biblioteki parafialne, inspirować zespoły **zajmujące** się pomocą dla chorych, zespoły pieśni religijnej, utrzymywać kontakt z ludźmi kultury i sztuki. Zarządza się opracowanie i komunikowanie ocen filmów i sztuk teatralnych (s. 45-50). W ten sposób środki społecznego przekazu służą liturgii i kultowi Bożemu.

Jak wspomniano powyżej, mszę św. włączono do sakramentów, choćby dlatego, że omówiwszy Eucharystię, ukazuje się inne sakramenty (s. 61). Tylko komunია św. jest jednym z sakramentów świętych, natomiast msza jest uobecnieniem tajemnicy paschalnej Chrystusa, jest misterium męki i zmartwychwstania, obecnością, posiłkiem, kultem Boga. W zaleceniach akcentuje się konieczność odpowiedniego przygotowania do sakramentów. Słusznie zwraca się uwagę na niestosowność korzystania ze spowiedzi podczas mszy nie-

⁶Por. Jan Paweł II, *Laborem exercens* z dnia 14.IX.1981.

dzielnej (2.5. 12s. 65); zachęca się księży do służenia wiernym w kierownictwie duchowym, przygotowując się do niego przez odpowiednie studium (2.5.15 s. 65). Należałoby dołączyć do sakramentu pojednania nowsze a jednocześnie bardzo ważne dokumenty Stolicy Apostolskiej dotyczące egzystencjalnego i społecznego wymiaru Pokuty⁷.

Na uwagę zasługuje mały rozdział poświęcony modlitwie osobistej wiernych. Jest ona wyrazem wiary i jednocześnie jej zasileniem; znajduje swe właściwe miejsce we wspólnocie, która jest jej szkołą. Zwraca się uwagę na konieczność wysiłku w modlitwie, odpowiednich metod, pogłębiania refleksji, prowadzącej do kontemplacji, zachowania dawnych tradycji modlitwy w różnych okolicznościach życia. Korzystanie z Pisma świętego jest warunkiem rozwoju modlitwy (s. 76—78).

Wśród załączników znajdują się przepisy odnoszące się do Dyrektorium Kongregacji dla Spraw Kultu Bożego z r. 1973, odpowiednio dostosowanego do warunków i tradycji diecezji katowickiej. Zachowuje się mszę niedzielną dla dzieci uczestniczących wraz ze starszymi, natomiast pozwala się odprawiać mszę dla dzieci w ciągu tygodnia, umożliwia to przygotowanie dzieci do pełnego udziału w misterium ołtarza (s. 88 — 89).

Należy zauważyć, że ważny dla duszpasterstwa rozdział o Eucharystii, poza częścią praktyczną i prawną **przejawia** szereg przeoczeń. I tak na przykład nie wspomniano o paschalnym aspekcie Eucharystii, o kulcie, składającym się z czterech aktów: uwielbienia Boga, przebłagania, prośby i dziękczynienia (tylko ten ostatni został uwzględniony w p. 1.1.9 (s. 56)⁸. Należało również ukazać teologię **zgromadzenia** liturgicznego, stanowiącego znak obecności Chrystusa, w czasie którego **realizuje** On inne sposoby swej zbawczej obecności: w przedstawicielu hierarchii, zwołującym **zgromadzenie** —przewodniczenie i jego rozwiązanie — oraz w wiernych, zgromadzonych w imię Zbawiciela. Obecność Chrystusa, o których traktuje **Konstytucja** o liturgii Soboru Watykańskiego II, (p. 7), jest głównym elementem strukturalnym Kościoła i jego urzeczywistniania, fundamentalnym dla **duszpasterstwa**⁹. Bez tej teologii obecności wiernych w Kościele staje się przypadkowa i pozbawiona czynnika eklezjotwórczego. Kościół budujemy razem z Chrystusem, zespoleni w Nim w wierze, nadziei i miłości. Studium historyczno —pastoralne ks. prof. R. Raka p.t. *Wychowanie eucharystyczne w diecezji katowickiej (1922 —1972)*, dostarcza wiele materiału do pogłębienia tej ważnej problematyki, jaką stanowi Eucharystia i nabożeństwa z nią związane i do jej przeżywania przygotowujące i prowadzące¹⁰. Gruntowne przesłanki teologiczne pozwalają prawidłowo kształtować postawy kapłanów i wiernych w konkretnych warunkach współczesnych.

III. ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ DUSZPASTERSKA W KOŚCIELE KATOWICKIM

Ponad 180 stronich uchwał Synodu Katowickiego poświęcono działalności **duszpasterskiej**, integralnie **połączonej** z życiem duchownych i świeckich katolików, małżeństwu i rodzinie, zakonom żeńskim, różnym formom opieki dusz-

⁷Por. Paweł VI, Konstytucja *Paenitemini*, tłum. polskie w: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, Warszawa t. I, z. 2 s., 67—105.

⁸Pius XII, *Encyklika o liturgii*, tłum. polskie, Kielce 1948 s., 32—55.

⁹Por. R. Zielasko, *Teologia zgromadzenia liturgicznego*, w: *Wprowadzenie do liturgii*, Poznań 1967, 125—134.

¹⁰Paweł VI, Konstytucja *Eucharisticum misterium*, tłum. polskie PPK I/3 s., 27—105.

pasterskiej **specjalistycznej** oraz strukturom wspólnotowym istniejącym w Kościele Katowickim.

Pierwsze dwa rozdziały przedstawiają zagadnienie **powołań** kapłańskich oraz samo przygotowanie do kapłaństwa w diecezji. Wszyscy członkowie Ludu Bożego razem z Biskupem są odpowiedzialni za powołania, ich zachowanie, rozwój. Zaleca się w tym celu modlitwę i różne formy pracy duszpasterskiej. Słusznie podkreślono, że każda parafia winna troszczyć się o potrzebną pomoc materialną i duchową dla swych alumnów studiujących w Seminarium. Byłoby rzeczą interesującą znać formy pracy i jej **owoce** Ośrodka Powołań Duchownych, jak również jego współdziałanie z Seminarium Duchownym.

Przygotowanie do kapłaństwa urzeczywistnia się w formacji **duchowej**, intelektualnej i pastoralnej, w której na pierwsze miejsce wysuwa się udział **alumnów w różnych zespołach zainteresowań, akcjach parafialnych, w rocznym stażu pracy fizycznej lub katechetycznej. Ze szczególną troską klerycy są przygotowani do rozwiązywania najbardziej aktualnych problemów duszpasterskich, których wyliczono aż jedenaście (4.5. s. 107). Zaleca się współpracę całego prezbiterium diecezjalnego w formacji alumnów. Konkretnie zarządzenia uściślają zasady współpracy wychowawców i wykładowców oraz proboszczów. Zobowiązuje się alumnów do przygotowania magisterium przed ukończeniem studiów w Seminarium. Lojalnie zdano sobie sprawę z sensowności stażu alumnów w terenie: oprócz pozytywnych osiągnięć nie brak oczywiście i niebezpieczeństw związanych z eksperymentem konsekwentnie realizowanym w diecezji odr. 1968¹¹.**

Należy stwierdzić, że **koncepcja** przygotowania do konkretnej pracy w diecezji zasługuje na najwyższe uznanie. W rozdziale o posłudze kapłańskiej w diecezji po raz pierwszy określono obowiązek śledzenia znaków czasu i odczytywania ich spoczywający na Kościele lokalnym. Zgodnie z dokumentami Soboru Watykańskiego II **ujmuje się** teologię posługi kapłańskiej a nie urzędu. Kapłaństwo wiernych, będące uczestnictwem w kapłaństwie Chrystusa, powoduje, że Kościół staje się widzialnym znakiem, czyli sakramentem obecności i działania Chrystusa. Kapłaństwo hierarchiczne wyrasta z kapłaństwa wspólnego. Podkreślenie służebnego charakteru posłannictwa kapłańskiego stanowi fundament jedności życia wewnętrznego i codziennej pracy duszpasterskiej. Posługa nauczania, uświęcania i pasterskiego kierowania, urzeczywistnia wspólnotę Kościoła, żyjącą wiarą i miłością Boga i bliźnich.

Prezbiterium diecezjalne jest rodziną, której ojcem jest biskup. Świadomość braterskiej wspólnoty opiera się na dialogu, wzajemnym poszanowaniu, miłości braterskiej. Wspólnota kapłanów kształtuje autentyczne wspólnoty małżeństw, rodzin, różnego rodzaju małych grup. W tej perspektywie parafia staje się wspólnotą wspólnot, wielkim organizmem ożywiającym wiernych i ożywianym przez Ducha Świętego¹².

Godne uznania jest przyznanie się do łączności z dziedzictwem archidiecezji wrocławskiej. Specyfiką posługi kapłańskiej na Górnym Śląsku jest więź z ludem, przywiązanie do Kościoła, życie wspólne kapłanów, osobiste przymioty, wśród których podkreśla się wykształcenie uniwersyteckie, gorliwość, troska o wzorowe życie rodzin i budownictwo **sakralne** oraz organizacje katolickie. **Nie** ukrywa się również i wad (2.1.5 s. 117). Kapłani są świadomi pogłębiającej

¹¹Por. F. Klostermann, *Priester für Morgen*, Innsbruck 1970.

¹²A.L. Szafrański, *Kapłaństwo hierarchiczne i kapłaństwo wiernych w sprawowaniu liturgii Kościoła*, w: *Wprowadzenie do liturgii*, 99—122.

się dojrzałości świeckich, relatywizacji postaw moralnych, procesu ateizacji. Odpowiedzią na aktualne potrzeby jest „kapłan żyjący na serio Ewangelią” (s. 118). Solidarność duchowieństwa katowickiego, sprawdzona w przeszłości, jest istotnym elementem formacji permanentnej i postawy duchowieństwa katowickiego. Słusznie poszukuje się dalszych środków umacniania życia wspólnego i inspiracji do dalszego rozwoju starych i stosowania nowych form duszpasterstwa w coraz bardziej **zmieniających** się warunkach. Nie należy zapominać o konieczności pogłębiania i przeżywania sakramentów, których kapłan udziela wiernym, a tym samym również spotyka się i współdziała z Chrystusem, który jest **głównym działającym** w świętych znakach łaskę oznaczających, uobecniających i **powodujących**.

Ze wspólnego charakteru posługi kapłańskiej wynika potrzeba umacniania więzi kapłańskiej na płaszczyźnie **diecezjalnej**, dekanalnej i **parafialnej**. Model tradycyjnej parafii zakorzeniony w tradycji wymaga ciągłej aktywizacji, rozwoju, a przede wszystkim należy ją przekształcać we wspólnoty modlitwy, wspólnoty dóbr, przyjaźni oraz **współpracy** w konkretnych dziedzinach duszpasterstwa rodzin, rad **parafialnych** i **diecezjalnych**.

Zagadnienie wynagrodzenia za pracę pozostawiono przyszłości; uprzytomniono klerowi potrzebę opracowania statusu służby **kościelnej**, co niewątpliwie stanowi podstawowy problem społeczny Kościoła.

W szeregu zarządzeń na uwagę zasługuje udział kapłanów w wyborze **dziekana**, wicedziekana, sekretarza oraz ojca duchownego dekanatu. Czy w ciągu doświadczeń ostatniego pięciolecia nie należałoby poszerzać możliwości pełniejszego uczestnictwa kapłanów w pasterskiej władzy Biskupa i rozwijania ich podmiotowości i odpowiedzialności. Zasada pomocniczości ma w tej dziedzinie znaczenie podstawowe dla przyszłości Kościoła w naszym kraju¹⁵.

Przeakcentowanie aktywności zewnętrznej może prowadzić do zaniedbania kontaktu ze źródłami wiary, miłości i przyjaźni z Chrystusem. W pracy duszpasterskiej nie można się kierować zasadami pragmatyki **świeckiej**. **Oprócz** teologii pastoralnej jako dyscypliny teoretycznej, jest konieczna „teoria praktyki”, **wprowadzająca** do wykonywania posługi, jej rozumienia i **miejsca** w życiu Kościoła jako instytucji zbawienia, ale również prawidłowego rozwoju duchowego każdej osoby **ludzkiej**.

Na terenie diecezji **istnieje** 20 zgromadzeń zakonnych **żeńskich** — i **jedno** kontemplacyjne — które pracują w 86 % parafii diecezji katowickiej. Jest to ogromny zasób sił duchowych, poświęcenia, modlitwy i świadectwa. Synod ukazuje z drugiej strony pomoc Kościoła udzielaną zakonem żeńskim (s. 145—147).

Rozdział dziesiąty poświęcony jest duszpasterskiej problematyce małżeństw i rodzin. Po raz pierwszy w dokumentach synodalnych mówi się „o powołaniu małżeńskim”. Stanowi to postęp w stosunku do przeszłości, kiedy to mówiło się **jedynie** o powołaniu do zakonu i do kapłaństwa. Zaznacza się, że nie tylko Chrystus udziela łaski nowożeńcom, ale „pozostaje z nimi” (l.1. s. 149). Humanitarnie i teologicznie odnosi się Synod do tych, którzy nie **mając** uregulowanego małżeństwa, nie mogą korzystać z sakramentów św. (s. 150).

Przedstawiono sytuację małżeństwa i rodziny we **współczesnej** rzeczywistości i zmiany, z których niektóre **mają** charakter pozytywny (przywiązanie do Ko-

¹⁵Wł. Piwowarski, *Zasada pomocniczości w życiu Kościoła*, Collectanea Theologica 41 (1971)z. 4, 5—23.

ścioła i do życia rodzinnego). Współczesne małżeństwo charakteryzuje partnerstwo, więzi osobowe, dążenie do stabilizacji materialnej.

Szeroko i wyczerpująco potraktowano zagadnienie duszpasterstwa rodzin, w którym doświadczenie diecezji jest długie i twórcze. Wytoczono kierunki duszpasterstwa: religijny wymiar małżeństwa, kształtowanie miłości, pomoc w odkrywaniu i formowaniu powołania do małżeństwa i życia rodzinnego. Słusznie podkreślono obowiązek tworzenia kultury i obyczaju, kręgów małżeństw i rodzin, przygotowanie narzeczonych, ośrodków i poradni małżeńskich. Ważne są również zalecenia, m. in. otwieranie książeczek mieszkaniowych dla ubogiej młodzieży. Zarządza się przygotowanie alumnów, dni skupienia, katechumenat przedmałżeński.

Badania wykazały znaczenie kształtowania właściwych poglądów na małżeństwo i życie w rodzinie, na godność poczętego życia, a więc znaczenie katechezy i kręgów rodzinnych. Konieczna jest formacja duchowieństwa do prowadzenia duszpasterstwa małżeństw i rodzin. Od zaangażowania się kleru zależy rozwój apostołstwa świeckich w tej tak ważnej dziedzinie życia Kościoła i jego przyszłości. Ale duszpasterze powinni zdawać sobie sprawę z ograniczonych możliwości pozostających w gestii Kościoła. Małżeństwo i rodzina są instytucjami podległymi prawom świeckim, ulegającymi wpływom ducha czasu. Mimo to należy pracować na tym odcinku z całym zaangażowaniem, kierując się duchem wiary i miłości ku ludziom, niekiedy ponad ludzką miarę doświadczanym i walczącym o zachowanie swej chrześcijańskiej tożsamości z prawdziwym i godnym podziwu bohaterstwem. Zrozumiałe są więc liczne apele do całego Ludu Bożego, do kapłanów, do małżeństw i rodzin oraz do specjalistów różnych dziedzin, o pomoc w chrześcijańskiej formacji życia rodzinnego w diecezji (s. 164—166)¹⁴.

Pięć i pół strony zajmuje opracowane rzeczowo zagadnienie duszpasterstwa ludzi starszych wiekiem (s. 173—177), podbudowane Pismem świętym oraz analizą sytuacji. Ukazano miejsce i potrzeby ludzi starszych w parafii, podkreślono znaczenie ich modlitwy oraz charyzmaty opieki nad chorymi, dziećmi. Zaleca się przygotowanie ich do roli domowych katechetów, odprawianie mszy dla seniorów, urządzenie dni skupienia, podtrzymywanie tradycji godzinek i różańca, ukazywanie potrzeb istniejących w parafii i diecezji, współpracę z instytucjami świeckimi w świadczeniu pomocy materialnej, lekarskiej, społecznej ludziom starszym¹⁵.

Przedstawiając zagadnienie młodzieży w Kościele Katowickim, dokonano analizy sytuacji młodzieży w kontekście tradycji duszpasterstwa diecezjalnego. Sytuację charakteryzuje migracja, anonimowość, wykorzenienie, negatywne oddziaływanie środowiska. Interesująca i trafna jest charakterystyka młodzieży: szczerłość, braterstwo, zainteresowanie światopoglądowe, ruchy religijne wśród robotników. Potraktowano młodzież raczej jako podmiot niż przedmiot duszpasterstwa, co jest znaczącym wyrazem rozwoju myśli teologicznej w duchu wytycznych Soboru Watykańskiego II¹⁶. Duszpasterstwo prowadzi do rozpoznania powołania życiowego, do świadomego i dobrowolnego podjęcia obo-

¹⁴Synteza nauki o małżeństwie i rodzinie jako wspólnocie jest przedmiotem adhortacji *Familiaris consortio* z 22. XI. 1981.

¹⁵L. M. Weber, *Der alternde Mensch*, w: *Handbuch der Pastoraltheologie*, Bd. IV, Freiburg i. B. 1969, 285—297.

¹⁶K. Esser, *Jugendseelsorge*, w: *Handbuch der Pastoraltheologie*, Bd. III, Freiburg i. B. 1971 s. 385—405.

wiązków w Kościele i w świecie współczesnym. W tym kontekście jawi się pilna konieczność przygotowania gorliwych animatorów oraz aktywizacji duszpasterstwa akademickiego. Konieczna jest opieka nad młodzieżą pracującą, nad **przebywającymi** w wojsku; postuluje się udział młodzieży w Radzie **parafialnej** (s. 182). Osobowość duszpasterza powinno cechować uwrażliwienie na znaki czasu, gotowość służenia pomocą w wypracowywaniu przez młodzież postawy samodzielnego myślenia i odpowiedzialnego traktowania **pracy** zawodowej. Zalecenia są otwarte i twórcze; m. in. postuluje się **przynajmniej** jedną mszę w miesiącu dla młodzieży, inspiruje się apostołstwo trzeźwościowe, wrażliwe na problemy narkomanii, opiekę nad młodzieżą **mieszkającą** w hotelach robotniczych. Ważną rzeczą byłoby krzewienie kultu **Matki Chrystusa**, **Matki Kościoła** i **Matki Pięknej Miłości**, mającego ważne znaczenie w formacji psychiki młodzieży męskiej i żeńskiej¹⁷. Zarządza się utworzenie Diecezjalnego Referatu **d/s Młodzieży** oraz powołanie dekanalnych **duszpasterzy** młodzieży. Dowartościowanie duszpasterstwa młodzieży domaga się od jej inspiratorów postawy otwartej (naśladowanie młodzieży w sposobie zachowania się i ubierania nie jest aprobowane przez młodzież, która pragnie, aby jej duszpasterz i powiernik był autentycznym księdzem, **reprezentującym** wysokie walory moralne i by stawał **młodzieży** wysokie wymagania, dając im świadectwo własnym życiem).

Tematem kolejnych trzech rozdziałów dokumentów synodalnych jest problematyka osób samotnych, **chorych** i kalekich (s. 186—209).

Samotność uwarunkowana losem życiowym stanowi szansę oddania się Bogu i ludziom. Wartość samotności ukazał Chrystus na przykładzie swego życia i w nauce o dobrowolnym **wyrzeczeniu** się małżeństwa i rodziny. Można więc mówić o powołaniu do życia samotnego w oparciu o przesłanki religijne. Z drugiej strony na skutek różnorakich przyczyn istnieje samotność duchowa, **sprzysługującą** rozwojowi egoizmu i cierpiętnictwa. Dramat wielu ludzi przeżywających samotność na skutek braku miłości, **przedstawił** E. Fromm (*O sztuce miłości*, Warszawa 1971). Kościół ukazuje ludziom zagrożonym przez samotność możliwości pełnego rozwoju w miłości Chrystusa, **jako Przyjaciela** proponującego współpracę w dziele odkupienia i zbawienia ludzi (por. Kol 1,24). Udział w **różnych instytucjach** apostołskich Kościoła pozwala ludziom samotnym twórczo i pożytecznie przeżywać swe życie. Możliwości realizacji miłości bliźniego istnieją w każdej parafii i każdym dekanacie, pod warunkiem odpowiedniej formacji duchowej wiernych, **mających** szanse uczestniczenia w apostołstwie oraz konkretne propozycje przedstawiane przez duszpasterza. Stąd duszpasterz winien znać osoby samotne żyjące w parafii, mieć dla nich trochę czasu i umiejętności przekonywania do udziału w **najtrudniejszej** sprawie, którą jest apostołstwo ofiary i **cierpienia**. Zagadnienie jest ważne, skoro weźmie się pod uwagę, że w województwie katowickim było w 1970 r. 22 tysiące gospodarstw jednoosobowych.

Duszpasterstwo chorych posiada własną i piękną historię w diecezji katowickiej¹⁸. Dzięki życiu i pracy ks. M. Rękasa i J. Szurlejaten **ważny** udział duszpasterstwa i apostołstwa, mimo licznych ograniczeń stale się **rozwi**ja nie tylko organizacyjnie, ale również i teologicznie, o czym świadczą prace magisterskie

¹⁷Por. Paweł VI adhortacja *Marialis cultus*, tłum. polskie w: PPK, t. 7, z. 1, 49—76.

¹⁸Artykuł zbiorowy (A. Knauer, G. Roth — H. J. Schild, A. Beeli, R. Svoboda), *Die Kranken und Sterbenden in der Kirche*, w: *Handbuch der Pastoraltheologie*, B. IV, Freiburg i. B. 1969, 145—228.

opracowane w Instytucie Teologii Pastoralnej KUL-u. Po raz pierwszy w *Ordo Unctionis Infirmorum* przedstawiona została teologia cierpienia, choroby i umierania. Podkreśla się odpowiedzialność rodziny, **parafii**, diecezji za chorych. W ramach duszpasterstwa ogólnego, specjalistycznego istniejącego w szpitalach i klinikach **istnieją** spore możliwości ukazywania posłannictwa chorych w apostołstwie Kościoła. Postawa Jana Pawła II wobec chorych, obecnych na pierwszym miejscu podczas każdej audiencji generalnej i w czasie pielgrzymek apostołskich do różnych krajów, stanowi przykład dowartościowania chorych w Kościele oraz kierunek rozwoju dla apostołstwa chorych¹⁹. Stanowili oni zawsze najważniejszą część Ciała Chrystusa, Kościoła. Dla miłujących Boga nawet nieszczęście może być źródłem inspiracji. Przejawia się to nie tylko w bohaterkim znoszeniu cierpienia, ale również w ofiarowaniu go za innych, za rozwój wiary i miłości w współczesnym świecie. Kościół „darzy miłością wszystkich dotkniętych słabością ludzką, **co więcej**, w ubogich i cierpiących odnajduje wizerunek ubogiego i cierpiącego Zbawiciela, im stara się ulżyć w niedoli i w nich usiłuje służyć Chrystusowi” (*Konstytucja o Kościele Soboru Watykańskiego II*, nr 9).

Świadczenia różnego rodzaju na rzecz chorych pełnione przez Kościół, zostały przejęte przez państwową opiekę społeczną i służbę zdrowia. Jednak Kościołowi pozostała nadal ważna dziedzina sprawowania opieki **religijno-moralnej**. **Co więcej**, zadaniem duszpasterstwa służby zdrowia jest właśnie przygotowanie i podtrzymywanie **chrześcijańskiej** postawy w tych wszystkich, którym dana jest łaska służenia Chrystusowi w chorych, całkowicie zdanych na pomoc innych.

W diecezji powołano pierwszy Referat Duszpasterstwa Specjalistycznego (1958). Jego zadania przedstawiono na s. 196. Matka Czacka stworzyła Zakład dla Niewidomych w Laskach pod Warszawą; już w roku 1905 powstał Katolicki Związek Głuchoniemych, a od 1908 r. są odprawiane specjalne nabożeństwa dla osób kalekich (obecnie odbywają się w 14 miastach). Piękne tradycje w duszpasterstwie osób kalekich a nawet umysłowo upośledzonych, powinny być zachowane, rozbudowywane i pogłębiane teologicznie. Zarządzenia w tej dziedzinie, **specjalistyczne** załączniki dla niewidomych, głuchych, umysłowo upośledzonych, stanowią dokumenty niezwyklej wartości dla tej dziedziny duszpasterstwa **diecezjalnego**, **co więcej** — mogą być wykorzystane z pożytkiem w każdej diecezji.

Na baczność uwagę zasługuje rozdział 16 Synodu traktujący o apostołstwie świeckich w Kościele. Ukazuje podstawy teologiczne apostołstwa, kreśli sytuację historyczno-socjologiczną apostołstwa świeckich w diecezji katowickiej; synteza pastoralna jest kompendium apostołstwa. W rozdziale wykorzystano rzadko drukowany dokument Episkopatu Polski p.t. *Dyrektorium Apostołstwa Świeckich*, zatwierdzony i wydany 16.6.1969 r.²⁰

Ekumenizmowi poświęcono rozdział 17. I znów czytamy interesujące wiadomości odnoszące się **do** teologicznych aspektów ekumenizmu, sytuacji w diecezji, w której najwcześniej realizowane były próby zgodnego współzycia katolików z członkami Kościoła Ewangelicko — Augsburskiego (liczącego ok. 55 tysięcy **wiernych, tworcących** 21 parafii). Nakreślono kierunki duszpasterstwa

¹⁹A. L. Szafrański, *Teologia cierpienia*, SSHT 12(1979), 39—55; M. Rękas, *Apostolstwo chorych*, EK I, 828—829.

²⁰Por. także F. Klostermann, *Der Apostolat der Laien in der Kirche*, w: *Handbuch der Pastoraltheologie*, B. III., Freiburg i. B. 1972, 587 — 639; E. Weron, *Świeccy w Kościele*, Paris 1970.

ekumenicznego; bardziej szczegółowo omówiono sprawę małżeństw mieszanych.

Rozdział 18 ustawodawstwa diecezjalnego ma za przedmiot miłosierdzie chrześcijańskie oraz konkretyzację duszpasterstwa dobroczynności. **Jedyny** apel skierowany jest do duszpasterzy, aby nie tylko „nauczaniem, ale również przykładem autentycznej miłości bliźniego nieśli światu miłość Chrystusową” (s.250).

Czas wolny, odpoczynek, turystyka i sport stanowią ważną dziedzinę współczesnego życia. Nic więc dziwnego, że również i Kościół **jest** nią zainteresowany. Uwrażliwia się sumienia wiernych na troskę o bezpieczeństwo w ruchu drogowym (3.10. s. 255) oraz na zaangażowanie w sporcie z zachowaniem dobra religii, moralności, wychowania i zdrowia (3.10.5. s. 255). Nie zaleca się mszy sobotniej jako zastępującej mszę niedzielną; istnieją bowiem możliwości uczestniczenia w misterium we wszystkich miejscowościach turystycznych²¹.

Synod traktuje trzeźwość jako ważne zadanie duszpasterskie (**rozd.20**). **Nawiązując** do historii walki z alkoholizmem na Śląsku, mobilizuje się duszpasterzy i świeckich do usilnej pracy na tym odcinku życia i duszpasterstwa. Zaleca się świeckim uczestnictwo w kształtowaniu opinii publicznej i współpracę ze społecznymi instytucjami propagującymi trzeźwość (s. 261).

W trosce o rozwój duszpasterstwa w nowych osiedlach mieszkaniowych, zagrożonych przez dezintegrację życia, postuluje się nawet zamieszkanie księdza na terenie osiedla, aby w ten sposób mógł być zwornikiem życia osiedlowego i łącznikiem z parafią (s. 265).

Ostatni rozdział dokumentów synodalnych jest poświęcony formom strukturalnym wspólnoty Kościoła Katowickiego (s. 266—279). Zgodnie z **tradycją** zapoczątkowaną przez trzeciego biskupa katowickiego, Stanisława Adamskiego, organizacja duszpasterstwa jest inspirowana przez Misję Wewnętrzną, aktualizującą życie wewnętrzne, pobożność, indywidualną i społeczną pracę apostołską. W parafii dokonywało się wiązanie ludu z Kościołem, kształtowała się solidarność duszpasterzy z wiernymi, dzięki czemu nie było na Śląsku antyklearykalizmu. Życie religijne Śląska cechuje uczestnictwo we mszy i kult maryjny. W ostatnim okresie powstało szereg pionierskich inicjatyw: kształcenie katechetek, katecheza (do 18 r. życia), wczesna komunika dzieci, katecheza dorosłych, opieka nad małżeństwami i rodzinami (2.10. s. 269). Dokumenty wiążą prognozowanie działania duszpasterskiego na płaszczyźnie diecezjalnej (Kurii **Diecezjalnej**), dekanatu i parafii. Na terenie tej ostatniej przewiduje się działalność Parafialnej Rady Duszpasterskiej; Kościół Katowicki jako „Kościół Robotników” winien kontakt z **nimi** uważać za czynnik **dominujący**. Uwzględnić należy przy tym stale zmieniające się warunki. Istnieje jednocześnie konieczność pogłębiania misyjności Kościoła lokalnego poprzez jego otwieranie się na potrzeby nie tylko własnego środowiska, ale również ojczyzny i Kościoła Powszechnego. Struktury pośrednie, takie **jak** Rady Duszpasterskie, mają tu do spełnienia ważną rolę. Synod żywi przekonanie, że stała **refleksja** nad całością uchwał może inspirować do pracy, **zapewniającej** rozwój Kościoła lokalnego w zmieniających się warunkach.

²¹R. Svoboda, *Kirche, Freizeit und Tourismus*, w: *Handbuch der Pastoraltheologie*, B.II 12, Freiburg i. B. 1971, 309—320.

IV. PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ

I Synod Katowicki był przygotowywany w latach 1972—1975; został podpisany przez Biskupa Katowickiego 25. VI. 1976. Od tego czasu minęło pięć lat doświadczeń pastoralnych, wdrażania w życie uchwał synodalnych. Nie wszystkie zostały **podjęte** i wykonane. Być może natrafiono na nieprzewidywane kiedyś przeszkody; małe i duże trudności zewnętrzne, słabości ludzkie, opór ze strony **ułamnej** natury **ludzkiej**, wszystko to dzieli i dzielić będzie szczytne zamierzenia od obiektywnej realizacji. Ale na pewno dokumenty I Synodu są i na długo będą dowodem wielkiej pracy, zahartowanego w trudnościach, pracowitego duchowieństwa katowickiego.

W okresie pięcioletniej pracy Stolica Apostolska wydała nowe dokumenty o wielkiej wadze pastoralnej. Do takich należą *adhortacje Marialis Cultus i Evangelii Nuntandi* Pawła VI oraz Jana Pawła II *Catechesi tradendae*, a także encykliki Jana Pawła II *Redemptor hominis*, *Dives in misericordia*, *Labor em exercens* oraz listy do duchowieństwa na wielki czwartek lat 1979—1983. Miłowe znaczenie dla duszpasterstwa w Polsce posiada katecheza wygłoszona przez **Papieża** w czasie jego pielgrzymki do kraju ojczystego w r. 1979, szlakiem historii z Placu Zwycięstwa w Warszawie przez Gniezno, Częstochowę, Oświęcim do Krakowa. Ważny dla duszpasterstwa jest model posługi papieskiej następcy Piotra apostoła, oparty o słowa Chrystusa wypowiedziane do pierwszego z grona apostołów: „Prosiłem za tobą, aby nie ustała wiara twoja; ty ze swej strony utwierdzaj braci twoich” (Łk 22, 32).

Każde prawo utrwała aktualny stan świadomości prawno-społecznej; prawo kościelne utrwała świadomość wiary i postawy moralne. Prawo wydane drukiem należy w pewnym stopniu do przeszłości, ale zachowuje moc inspiracji dla każdego pokolenia, ponieważ **odwołanie** się do korzeni tradycji jest warunkiem jedności z przeszłością a tym samym mocy oddziaływania. Nie mniej stale należy nowymi dokumentami uzupełniać „stare” prawo.

W jakiej mierze i w jakim zakresie prawo I Synodu zostało wprowadzone w życie, może odpowiedzieć każdy z kapłanów diecezji. Naczelny urząd diecezji, Kuria, na pewno ma świadomość braków istniejących w duszpasterstwie. Zdaje sobie również sprawę z dobrej woli kleru i jego pracy oraz poświęceń codziennie niemal składanych dla wspólnej sprawy. Z punktu widzenia naukowego byłoby cenne **badania** nad recepcją ustawodawstwa synodalnego kleru i wiernych. Byłoby to dowodem rozwoju świadomości pastoralnej jak i mechanizmów przekazywania decyzji czynników nadrzędnych w „teren”, w „masy”.

W kontekście współczesnej teologii pastoralnej uchwały, zalecenia, zarządzenia i apele I Synodu Katowickiego są zgodne z jej merytoryczną treścią; niekiedy **wyrażają** doświadczenie Kościoła w Polsce, szczególnie Kościoła Katowickiego, tak głęboko wrośniętego w glebę narodowej kultury i mentalności społeczeństwa śląskiego.

Najtrwalszym elementem strukturalnym Kościoła okazała się parafia²². Przetrwiała wszystkie **dziejowe** burze i prześladowania. Od modelu parafii jako rodziny z **proboszczem** jako ojcem, zarysowanego na Soborze Trydenckim, parafia przeszła ewolucję ku wspólnotie wspólnot, tj. rodzin, zgromadzeń zakon-

²²F. Klostermann, *Allgemeine Pastoraltheologie der Gemeinde*, w: *Handbuch der Pastoraltheologie*, B. III Freiburg i. B. 1972, 17—59; A. L. Szafrański, *Wposzukiwaniu teologii parafii*, RTK 12(1965) z.3, 21—41.

nych, stowarzyszeń i organizacji religijnych aż do małych grup nieformalnych. Taki model odpowiada promocji i wydoroszeniu świeckich, apostołstwu wynikającemu z chrztu i bierzmowania, apostołstwu indywidualnemu i zespołowemu. Przyszłość tego modelu parafii jest zależna od rozwoju charyzmatu kleru, odczytującego znaki czasu i umiejącego w duchu miłości bliźniego współpracować ze świeckimi i prowadzić z nimi stały dialog.

Dokonyje się we współczesnym Kościele pewna rehabilitacja charyzmatu pasterza, biskupa i proboszcza oraz animatora małych grup i wspólnot. On jest i pozostanie nie tylko siłą inspirującą, harmonizującą poczynania świeckich, ale również czynnikiem odpowiedzialnym za wspólne dobro, za parafię, za Kościół. W homilii wygłoszonej do kleru w Fuldzie Jan Paweł II powiedział: (Przyjaźń z Chrystusem) „jest najgłębszym motywem, dla którego tak ważne jest życie kapłana w celibacie, w duchu rad ewangelicznych. Z drugiej strony ta przyjaźń z Chrystusem ma za owoc i konsekwencję przyjaźń z drugim człowiekiem, wznoszącą się ponad ludzkie sądy, uprzedzenia i ludzką nieufność. Przez tajemnicę przyjaźni z Chrystusem rośnie prawdziwa pasterska miłość człowieka, miłość czysta i bezinteresowna, której tak bardzo spragniony jest dzisiejszy świat, zwłaszcza młode pokolenie”.

Wydarzenia ostatnich lat mające miejsce w naszym kraju wykazują najgłębszy sens pracy kapłańskiej, nawet w wymiarze moralnym i społecznym, w kształtowaniu świadomości narodu przez wieki prześladowanego, kuszonego, niszczonego, łzonego, demoralizowanego. Stąd w oparciu o powyższe przesłanki najważniejszą sprawą i zadaniem jest formacja kleru, formacja integralna i permanentna, modyfikowana potrzebami Kościoła powszechnego, lokalnego; odczytywanie razem z wiernymi znaków czasu, jak to sugeruje Synod, ma znaczenie pierwszorzędne dla przyszłości Śląska.

Postulat promocji zakonnic w duszpasterstwie, tak znaczący w diecezji, znana na zachodzie w krajach języka niemieckiego posługa pomocnicza parafialnych, asystentek duszpasterskich, odżywianie myśli o diakonacie żeńskim, o którym wspomina Paweł w liście do Rzymian (16,1), praktyka posługi diakonów stałych, stanowi być może wielką szansę w tworzeniu struktur pośrednich między proboszczem a wiernymi, których istnienie i działanie wymaga wykwalifikowanych animatorów²³.

Trwają wielkie rekolekcje narodu; wymagają wielkiej pokuty w Roku Jubileuszowym; Diecezja Katowicka w oparciu o Uchwały I Synodu może realizować swoje ideały duszpasterskie²⁴.

²³Por. nr 4-5 Novum (1979) poświęcony diakonatowi stałemu oraz A.L. Szafrąński, *Diskonisa*, 170—206.

²⁴W planowaniu duszpasterstwa i opracowywaniu konkretnych zamierzeń pomocą może służyć dzieło: E. Berding, *Kirche und Planung. Die Frage nach der theologischen Relevanz von Theorie und Praxis suserkirchlichen Planung*, Frankfurt a.M. 1976. Pierwszą próbę krytyki cytowanego podręcznika *Handbuch der Pastoraltheologie* można znaleźć w: N. Mette, *Theorie der Praxis, Wissenschaftsgeschichtliche und methodologische Untersuchungen zu Theorie — Praxis — Problematik innerhalb der praktischen Theologie*, Düsseldorf 1978.

DIE BESCHLÜSSE DER I SYNODE DER DIÖZESE KATOWICE IM LICHT DER PASTORALTHEOLOGIE

Zusammenfassung

Der Autor, Professor des Pastoralinstitutes der Katholischen Universität Lublin, gibt in seinem Referat eine Übersicht der in Buchform erschienenen Beschlüsse der I. Pastoralynode der Diözese Katowice. Er bespricht jeden der 22 Kapiteln der Beschlüsse und beurteilt sie hinsichtlich ihrer Nützlichkeit für die Seelsorge. Szafranski kommt dabei zur Überzeugung, dass die Beschlüsse nicht nur für die Seelsorge vom grossen Nutzen sind, aber auch für die Pastoraltheologie in Polen ein wichtiges Dokument bilden, an dem man sich vielfach orientieren kann. Der Wert dieses Dokumentes ist unbestreitbar.

Es bleibt jedoch die Frage offen und sie muss immer wieder gestellt werden: Ist dieses Dokument nach 5 Jahren noch aktuell? Es sind seit dieser Zeit viele neue pastorale Dokumente erschienen (z. B. Adhortationen „*Marialis Cultus*“, *Evangelii Nuntiandi*, *Catechesi tradendae*, die Enzyklik „*Redemptor Hominis*“ u.a.). Grosse Bedeutung für die Seelsorge haben Katechesen, die der Papst selbst gehalten hat, als er in Polen im Jahre 1979 weilte. Es entsteht auch eine weitere Frage: Wie und in welchem Ausmass wurden die Beschlüsse der Synode in die Tat umgesetzt? Diese Frage muss jeder von den Priestern der Diözese selbst beantworten. Dieses Symposium ist eine Mahnung an die Seelsorger. Die Beschlüsse sind eben weiter aktuell. Die Seelsorger können und sollen ihre seelsorglichen Ideale ruhig in Anlehnung an die Beschlüsse der I. Synode realisieren.